

Rasespesifikk avlsstrategi (RAS)-veileder

Mange raser har allerede en avlsstrategi i en mer eller mindre gjennomarbeidet skriftlig versjon. Disse vil for noen raser kunne brukes som et utgangspunkt, med noen suppleringer og justeringer for at den skal inneholde det vi ønsker av RAS.

Bruk gjerne allerede eksisterende avlsstrategier, den svenske versjonen av RAS, statistikker og resultater fra helseundersøkelser. Det er viktig at RAS i størst mulig grad bygger på fakta og ikke synsing og meninger. Det er mulig å gjennomføre en helse- og atferdsundersøkelse i samarbeid med Norges veterinærhøgskole, noe vi anbefaler. Se www.hundoghelse.no eller ta kontakt for mer informasjon.

Mye informasjon finnes på DogWeb og i statistikken som ligger ute på www.nkk.no. Det finnes også en rekke programmer som kan brukes for å hente ytterligere informasjon. Eksempler på dette er Lathunden (www.genetica.se), EVA programmet (www.nordgen.org) og Breeders assistant (www.tenset.co.uk). Se nettsidene for informasjon.

Det er viktig å fremme det som er positivt for rasen, for å ivareta dette i avlsarbeidet og sikre at de gode egenskapene blir med videre.

RAS bør ikke være for lang. Det er mye informasjon som skal være med og mange områder å belyse, men det er sentralt at strategien blir enkel og oversiktlig slik at flest mulig synes den er grei å forholde seg til. Prøv å gjøre den mest mulig kort og konsis, samtidig som alle områder skal belyses.

For hvert punkt i RAS har vi skrevet noen veiledende ord om hva vi tenker skal være med:

Innledning

Noen ord om prosessen og eventuelle endringer og erfaringer ved senere versjoner.

Generelt

Rasens historie; bakgrunn og utvikling

En beskrivelse av rasen historie. Hvor rasen kommer fra, når og hvordan rasen ble til, hvordan den har utviklet seg, hvordan den tidligere har blitt brukt etc.

Forsøk å beskrive hvordan rasen har vært i ulike perioder, hvilke avlsdyr som har vært tonegivende, hvilke kriterier/meritter det har blitt selektert for osv. Historikken skal gi en forklaring på hvorfor en rase befinner seg der den gjør i dag.

Overordnet mål for rasen

Det overordnede målet for rasen skal være en kort og konsis beskrivelse av hva man vil med rasen.

Rasens populasjon

Populasjonsstørrelse

Hvor mange hunder finnes det av rasen i Norge, og hvor mange registreres hvert år? Hvordan har dette endret seg? Bør sees på over en 10 års periode minimum, gjerne lenger også i store trekk.

Gjennomsnittlig kullstørrelse

Hvor mange valper fødes per kull? Har dette endret seg over tid?

Effektiv populasjonsstørrelse

Effektiv populasjonsstørrelse kan beregnes ved hjelp av dataprogrammer og er et mål for hvor mange ubeslektede hanndyr og hunddyr som bidrar med gener til neste generasjon. Hvis ikke effektiv populasjonsstørrelse regnes ut, bør det beskrives hvor stor andel av hunder registrert pr år som brukes i avl, gjerne fordelt på tisper og hannhunder. Dette bør gå minimum 10 år tilbake i tid.

Innavlsgrad

Det er pr dags dato ingen enkel måte å regne ut den faktiske innavlsgraden i populasjonen, og vi må derfor få et mål på innavlsgraden på annen måte. Det viktigste er å sette fokus på innavl og ha et mål som sier noe om utviklingen. Vi foreslår derfor at dette gjøres ved å ta gjennomsnittet av innavlsgraden for alle kull født per år. Dette bør gjøres litt bakover i tid, minimum 5 år- gjerne lenger.

Bruk av avlsdyr

Matadoravl bør unngås. NKKs anbefaling er at en hund ikke bør ha flere avkom enn tilsvarende 5 % av antall registrerte hunder i rasepopulasjonen i en 5 års-periode. Dette gjelder både for tisper og hannhunder. Hos tallmessige små raser, hvor avlen i stor grad er avhengig av utveksling av avlsmaterialet med utlandet, bør det vurderes hvorvidt det som i denne sammenheng omtales som rasepopulasjonen også bør inkludere populasjonen i de mest aktuelle samarbeidsland, for eksempel Norden.

Vi vil anbefale at det regnes ut hvor mange valper en hund bør få totalt. Dette gjøres ved å plusse sammen antall registrerte valper de siste 5 årene, og regne 5 % av dette. Videre bør man plukke ut mye brukte avlsdyr og se hvor mange valper disse har fått og vurdere antallet opp mot anbefalingen.

Om mulig bør det også sees på hvor mange barnebarn mye brukte avlsdyr har.

Innhenting av avlsmateriale fra andre land

Hvordan er samarbeidet med andre land? I hvilken grad hentes det inn nytt avlsmateriale fra andre land? Hvilke land er det aktuelt å samarbeide med, og finnes det styrker og svakheter ved hundene i disse populasjonene?

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Sett opp tydelige og konkrete mål for rasen. Lag et tydelig skille på hva som er kortsiktige mål og hva som er langsiktige mål. Angi gjerne tidsperspektivet for når målene skal være nådd. Angi også om dette kan måles eller registreres for å kunne vurdere om målene blir nådd. Det er viktig at målene er realistiske og gjennomførbare. Det er spesielt viktig å fokusere på innavlsgrad og effektiv populasjonsstørrelse.

Prioritering og strategi for å nå målene

Hvis det er flere mål innen rasens populasjon, angi hvorvidt noen av målene skal prioriteres høyere enn andre, og velg hva det skal fokuseres på i nær fremtid. Lag også en strategi for hvordan målene konkret skal nås.

Helse

Dette bør i størst mulig grad baseres på fakta, og det anbefales bruk av statistikker og spørreundersøkelser (www.hundoghelse.no).

Generell beskrivelse av helsesituasjonen i rasen

Beskriv den generelle helsesituasjonen i rasen og utviklingen over en viss tid.

Forekomst av helseproblemer, sykdommer og/eller defekter

Beskriv pågående helseprogram, f.eks. screeningundersøkelser for HD og AD, ulike arvelige øyelidelser og DNA-tester mm, og vis utvikling over en viss tid. Aktuell statistikk bør presenteres, som f.eks. prosentandel HD-frie hunder over en 5-års periode.

Finnes det andre helseproblemer, sykdommer og/eller defekter hos rasen hvor det ikke er pågående helseprogram? Beskriv disse, og anslå hvor vanlig dette er. Også dette bør om mulig vise utvikling over en viss tid.

Forekomst av reproduksjonsproblemer

Finnes det reproduksjonsproblemer hos rasen? Hvor utbredt er eventuelt problemet? Dette bør vise utvikling over en viss tid. Eksempler på reproduksjonsproblemer er paringsvansker, infertilitet, fødselsproblemer, redusert antall valper i kull og at tisper mangler evne til å ta seg av valpene sine.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Sett opp tydelige og konkrete mål for rasen. Lag et tydelig skille på hva som er kortsiktige mål og hva som er langsiktige mål. Angi gjerne tidsperspektivet for når målene skal være nådd. Angi også om dette kan måles eller registreres for å kunne vurdere om målene blir nådd. Det er viktig at målene er realistiske og gjennomførbare.

Prioritering og strategi for å nå målene

Hvis det er flere mål innen helse, angi hvorvidt noen av målene skal prioriteres høyere enn andre, og velg hva det skal fokuseres på i nær fremtid. Lag også en strategi for hvordan målene konkret skal nås.

Mentalitet og bruksegenskaper

Jaktprøver, bruksprøver og mentaltester

Hvis aktuelt, hva fremholdes oftest som bra og mindre bra? Har situasjonen endret seg over tid?

Mentalitet og bruksegenskaper i forhold til rasestandarden

Hvordan er mentaliteten og bruksegenskapene hos rasen i forhold til rasestandarden? Har situasjonen endret seg over tid?

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Sett opp tydelige og konkrete mål for rasen. Lag et tydelig skille på hva som er kortsiktige mål og hva som er langsiktige mål. Angi gjerne tidsperspektivet for når målene skal være nådd. Angi også om dette kan måles eller registreres for å kunne vurdere om målene blir nådd. Det er viktig at målene er realistiske og gjennomførbare.

Prioritering og strategi for å nå målene

Hvis det er flere mål innen mentalitet og bruksegenskaper, angi hvorvidt noen av målene skal prioriteres høyere enn andre, og velg hva det skal fokuseres på i nær fremtid. Lag også en strategi for hvordan målene konkret skal nås.

Atferd

Atferdsproblemer

Dette punktet er tenkt litt uavhengig av rasestandard og bruksegenskaper, men som en beskrivelse av hvordan hundene fungerer i hverdagen. Det er viktig at hundene fungerer godt som familiehunder, både i familien og i samfunnet for øvrig. Det er en rekke atferdsproblemer som går igjen, og det er uten tvil en arvelig komponent i mye av dette. Er rasen overrepresentert med hensyn til enkelte atferdsproblemer? Har situasjonen endret seg over tid?

Listen over mulige atferdsproblemer er lang, men eksempler på problemer er separasjonsproblemer, aggresjon/utagering overfor andre hunder, aggresjon overfor mennesker (enten i familien eller overfor fremmede), ikke stuerene hunder, engstelse, stress, bjeffing osv.

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Sett opp tydelige og konkrete mål for rasen. Lag et tydelig skille på hva som er kortsiktige mål og hva som er langsiktige mål. Angi gjerne tidsperspektivet for når målene skal være nådd. Angi også om dette kan måles eller registreres for å kunne vurdere om målene blir nådd. Det er viktig at målene er realistiske og gjennomførbare.

Prioritering og strategi for å nå målene

Hvis det er flere mål innen atferd, angi hvorvidt noen av målene skal prioriteres høyere enn andre, og velg hva det skal fokuseres på i nær fremtid. Lag også en strategi for hvordan målene konkret skal nås.

Eksteriør

Eksteriørbedømmelser

Hva fremholdes oftest som bra og mindre bra? Har situasjonen endret seg over tid?

Overdrevne eksteriørtrekk

Finnes det overdrevne eksteriørtrekk som innebærer risiko for helseproblem hos rasen? Står rasen oppført på listen over raser som observeres med hensyn til risiko for overdrevne eksteriørtrekk (Rasespesifikke dommeranvisninger – BSI)? Hvis ja, på hvilke områder? Finnes det andre eksteriørtrekk som man bør være oppmerksom på, enten fordi de utgjør et problem per i dag eller fordi det potensielt kan bli et problem hvis det utvikler seg i feil retning?

Beskrivelse av kortsiktige og langsiktige mål

Sett opp tydelige og konkrete mål for rasen. Lag et tydelig skille på hva som er kortsiktige mål og hva som er langsiktige mål. Angi gjerne tidsperspektivet for når målene skal være nådd. Angi også om dette kan måles eller registreres for å kunne vurdere om målene blir nådd. Det er viktig at målene er realistiske og gjennomførbare.

Prioritering og strategi for å nå målene

Hvis det er flere mål innen eksteriør, angi hvorvidt noen av målene skal prioriteres høyere enn andre, og velg hva det skal fokuseres på i nær fremtid. Lag også en strategi for hvordan målene konkret skal nås.

Oppsummering

Prioritering av viktige kortsiktige og langsiktige mål

I hundeavl er helheten viktig. Det er mange hensyn å ta, og det kan fort bli mange mål å jobbe mot. Det er derfor viktig å plukke ut noen viktige mål som fortjener ekstra fokus. Hundens helse og velferd skal alltid prioriteres, i tillegg til mål som er viktig for å nå det overordnede målet for rasen.

Plan for videre arbeid i klubben

RAS er et viktig dokument, og det legges ned mye arbeid for å få laget dette. Det er derfor viktig at den gjøres tilgjengelig og at den brukes aktivt. Klubben skal lage en plan for å sikre oppfølging av mål og strategier. RAS skal evalueres hvert år og revideres hvert femte år. Det er ønskelig at det overordnede målet og de langsiktige målene ikke endres for ofte og for mye, mens de kortsiktige målene og strategien for å nå målene jevnlig bør gjennomgås.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon og ved eventuelle spørsmål.

Med vennlig hilsen
NORSK KENNEL KLUB

Kristin Hammer Aukrust
Veterinær/avlskonsulent

E-post: kristin.aukrust@nkk.no